

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003686

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 04-09-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Копанський Юрій Юрійович

2. Yurii Y. Kopanskyi

Кваліфікація: д.філософ, 023

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0002-3663-8818

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 023

Назва наукової спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теорія та історія мистецтва

Дата захисту: 04-09-2025

Спеціальність за освітою: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10670

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 17.07.51, 18.19.05, 18.09.27, 18.09.29, 18.31.22

Тема дисертації:

1. Вітраж Ужгорода кінця XIX – початку XXI століття: історія, типологія, художньо-технологічні особливості
2. Stained glass of Uzhhorod from the late 19th to the early 21st century: history, typology, artistic and technological characteristics

Реферат:

1. Дисертаційне дослідження присвячене комплексному вивченню вітражного мистецтва Ужгорода в період кінця XIX – початку XXI століття, з акцентом на його етапи розвитку, художньо-стильові особливості, технологічні характеристики та значення в контексті українського й європейського монументального мистецтва. Актуальність теми зумовлена недостатньою дослідженістю вітражної спадщини Ужгорода, що становить значну прогалину в українському мистецтвознавстві, особливо з огляду на унікальність Закарпаття як регіону, що формувався на перетині різних культурних традицій – угорської, австрійської, чеської, української. Попри багатство мистецької спадщини, історія ужгородського вітражу досі не була предметом цілісного наукового аналізу, що обумовлено браком теоретичного осмислення, систематизації матеріалів і уваги до регіональних особливостей. Метою дослідження є визначення основних етапів розвитку вітражного

мистецтва Ужгорода, з'ясування його художньо-стильових особливостей, технологічних аспектів, а також внеску місцевих митців у формування локальної мистецької традиції. Завдання дослідження охоплюють огляд наукової літератури, уточнення понятійно-термінологічного апарату, формування методологічної бази, аналіз архівних матеріалів, систематизацію візуальних джерел, дослідження еволюції вітражного мистецтва від його зародження до сучасності, аналіз зв'язків із загальноєвропейськими та українськими мистецькими течіями. Методологічна основа дослідження ґрунтується на міждисциплінарному та комплексному підходах, що поєднують аналітичний, систематизаційний, порівняльно-історичний, типологічний, мистецтвознавчий і біографічний методи. Лабораторні методи застосовувалися для вивчення матеріальної структури вітражів, їхньої техніко-технологічної специфіки. Джерельна база включає архівні матеріали, світлини з приватних колекцій, бесіди з митцями, що дозволило доповнити матеріал усними свідченнями та авторськими коментарями. Дослідження виявило, що вітражне мистецтво Ужгорода поєднує локальні традиції з європейськими тенденціями, зокрема неоготикою, модерном, сецесією, символізмом і постмодернізмом. Історія його розвитку поділяється на три основні періоди. Перший період кінця XIX – першої половини XX століття характеризується зародженням традицій під впливом угорських і австрійських мануфактур, які використовували класичні техніки та гармонійно інтегрували елементи неоготики, модерну й неоренесансу. Вітражі цього часу, зокрема в Хрестовоздвиженському соборі та костелі св. Юрія, вирізняються композиційною цілісністю, витонченою колористикою, символічною насиченістю та делікатним моделюванням антропоморфних елементів. Другий період 1980–1990-х років пов'язаний із розквітом монументального мистецтва в радянській Україні. Вітражі широко застосовувалися в громадських спорудах – медичних, культурних, навчальних і виставкових закладах – виконуючи як декоративні, так і ідеологічні функції. У цей період сформувалися національний, живописно-ліричний, умовно-образний і абстрактно-символічний методи, які вирізнялися масштабністю, пластичною насиченістю та виразною колірною гармонією. Провідні митці, такі як Н. Кирилова, П. Гулин, М. Санич, Л. Корж-Радько, А. Дунчак, активно експериментували з новими технологіями, зокрема литтям скла, травленням і комбінаціями з іншими матеріалами. Третій період 1990–2000-х років позначений трансформацією в умовах незалежності України. Вітражне мистецтво втратило ідеологічну спрямованість і стало автономним, інтегруючись у приватні та громадські інтер'єри як статусний і стильовий елемент. У цей час спостерігається повернення випускників Львівської національної академії мистецтв, які оновили локальну школу, впровадивши постмодернізм, мінімалізм і неоекспресіонізм. Особливу увагу в дослідженні приділено творчості Ю. Копанського старшого, чиї роботи є яскравими прикладами синтезу традиційної сакральної символіки з модерністськими підходами. Композиції вирізняються пластикою форм, витонченою колористикою, глибоким філософським змістом і майстерним використанням техніки Тіффані, гравіювання та піскоструменевої обробки. Наукова новизна дослідження полягає у вперше проведеному комплексному аналізі вітражного мистецтва Ужгорода, введенні до наукового обігу маловідомих творів, систематизації джерельної бази за типологічними критеріями та визначенні основних періодів еволюції. Ключові слова: вітраж, Ужгород, стилістика, композиція, українське монументальне мистецтво, колір і світло, реставрація, храмова архітектура, синтез мистецтв, декоративне мистецтво, орнаментика, соціокультурний простір, іконографія, символ, технологія.

2. The dissertation research is devoted to comprehensive study of Uzhhorod stained glass art during the late 19th - early 21st centuries, focusing on its development stages, artistic-stylistic features, technological characteristics, and significance in the context of Ukrainian and European monumental art. The topic's relevance is determined by insufficient research of Uzhhorod's stained glass heritage, which represents a significant gap in Ukrainian art studies, especially considering the uniqueness of Transcarpathia as a region formed at the intersection of various cultural traditions including Hungarian, Austrian, Czech, and Ukrainian influences. Despite the wealth of artistic heritage, the history of Uzhhorod stained glass has not been subject to comprehensive scientific analysis, due to lack of theoretical understanding, material systematization, and attention to regional specificities. The research aim is to determine the main stages of Uzhhorod stained glass art development, clarify its artistic-stylistic features, technological aspects, and assess local artists' contribution to forming local artistic tradition. Research

objectives encompass literature review, conceptual-terminological apparatus clarification, methodological base formation, archival material analysis, visual source systematization, stained glass art evolution study from origins to present, and analysis of connections with pan-European and Ukrainian artistic movements. The methodological foundation is based on interdisciplinary and comprehensive approaches combining analytical, systematization, comparative-historical, typological, art historical, and biographical methods. Laboratory methods were applied to study the material structure of stained glass works and their technical-technological specifics. The source base includes archival materials, photographs from private collections, and interviews with artists, which allowed supplementing the material with oral testimonies and author commentaries. The research revealed that Uzhhorod stained glass art combines local traditions with European trends, particularly Neo-Gothic, Art Nouveau, Secession, Symbolism, and Postmodernism. Its development history divides into three main periods. The first period of late 19th - first half of 20th century is characterized by tradition origins under Hungarian and Austrian manufactory influence, which used classical techniques and harmoniously integrated Neo-Gothic, Art Nouveau, and Neo-Renaissance elements. Stained glass of this time, particularly in the Holy Cross Cathedral and St. George's Church, is distinguished by compositional integrity, refined coloristics, symbolic richness, and delicate modeling of anthropomorphic elements. The second period of 1980s-1990s is connected with monumental art flourishing in Soviet Ukraine. Stained glass was widely used in public buildings including medical, cultural, educational, and exhibition institutions, serving both decorative and ideological functions. During this period, national, painterly-lyrical, conditionally-figurative, and abstract-symbolic methods formed, characterized by scale, plastic richness, and expressive color harmony. Leading artists such as N. Kyrylova, P. Gulyn, M. Sanych, L. Korzh-Radko, A. Dunchak actively experimented with new technologies, particularly glass casting, etching, and combinations with other materials. The third period of 1990s-2000s is marked by transformation under Ukraine's independence conditions. Stained glass art lost its ideological orientation and became autonomous, integrating into private and public interiors as a status and stylistic element. This time witnessed the return of Lviv National Academy of Arts graduates who renewed the local school by introducing postmodernism, minimalism, and neo-expressionism. Special attention in the research is devoted to Yu. Kopansky Sr.'s work, whose pieces are vivid examples of traditional sacred symbolism synthesis with modernist approaches. The compositions are distinguished by form plasticity, refined coloristics, deep philosophical content, and masterful use of Tiffany technique, engraving, and sandblasting. The scientific novelty lies in the first comprehensive analysis of Uzhhorod stained glass art, introduction of little-known works into scientific circulation, source base systematization by typological criteria, and determination of main evolution periods.

Державний реєстраційний номер ДіР: 0124U001843

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Копанський Ю. Ю. Вітраж 1970–1990 років на Закарпатті. Збірник наукових праць Українська академія мистецтва. 2023. Вип. 34. С. 109–113. Категорія «Б».
- Копанський Ю. Ю. Вітражі Ужгородського Катедрального собору, Український мистецтвознавчий дискурс. 2024. Вип. 3. С. 78–83. Категорія «Б»
- Копанський Ю. Ю. Вітражна оздоба костелу св. Юрія в Ужгороді, Український мистецтвознавчий дискурс. 2024. Вип. 4. С. 91–98. Категорія «Б».

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: вперше: здійснено комплексне дослідження вітражного мистецтва ужгорода кінця хіх – початку ххі ст. як окремого регіонального феномена в контексті розвитку українського монументального мистецтва; визначено основні періоди еволюції вітражного мистецтва ужгорода, із врахуванням соціокультурних і політичних чинників, що зумовили зміну функцій, тематичних акцентів і формальних ознак вітража; проведено мистецтвознавчу характеристику провідних ужгородських митців-вітражистів кінця хіх – ххі ст., окреслено їхній індивідуальний внесок у формування локальної стилістики; досліджено художньо-технологічні особливості вітражів ужгорода різних історичних етапів, у тому числі періоду радянського модернізму й сучасних експериментів у сфері сакрального мистецтва; обґрунтовано значення вітражного мистецтва ужгорода у формуванні культурної ідентичності міста та його місце в загальноукраїнському та європейському художньому процесі.

Охоронні документи на ОПВ:

Літературні та художні твори

Всі досліджувані у дисертації твори використовуються згідно ст.444 ЦК України та ст. 22 п.2.1, 2.2, 2.14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» із змінами, внесеними згідно із Законами №2849-ІХ від 13.12.2022, № 2974-ІХ від 20.03.2023 про випадки правомірного використання твору без із згодою або без згоди автора

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0124U001515

VI. Відомості про наукового керівника /керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Селівачов Михайло Романович
2. Mykhailo R. Selivatchov

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9199-0270

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Юр Марина Володимирівна

2. Maryna V. Yur

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3487-1480

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бабій Надія Петрівна

2. Nadiia P. Babii

Кваліфікація: д. мист., доц., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9572-791X

Додаткова інформація: Web of Science Researcher ID: HGD-0482-2022;

<https://scholar.google.com/citations?user=xHiDqmMAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Код за ЄДРПОУ: 02125266

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Радомська Віолетта Радіонівна

2. Violetta R. Radomska

Кваліфікація: к. мист., 17.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6868-868X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Львів, 79013, Україна

